

Kan man gräva sig till ett rikkärr?

Liselott Evasdotter

Rikkärr är beteckningen på en kalkrik myrmark med en rik flora av orkidéer, halvgräs och mossor. Så många som hundra olika arter finns huvudsakligen i rikkärr. Historiskt har stora våtmarksområden dikats ut och omvandlats till jordbruksmark. Idag täcker rikkärren därför endast 2-3% av den totala myrarealen i Sverige. Rikkärr är ett ovanligt habitat i europeiskt perspektiv och skyddas bland annat genom EU:s Natura 2000-nätverk. Idag görs insatser för att återställa rikkärren. Ett sätt är att ta bort det översta jordlagret med grävmaskin och sedan lämna området för fri utveckling. Är detta en bra metod för att återställa den speciella rikkärsmiljön?

Det finns olika sätt att restaurera rikkärr. Viktigast är att återställa vattennivån och att ta bort överflödigt näring och oönskad växtlighet. Detta kan göras genom att med grävmaskin ta bort det översta jordlagret och/eller fylla igen diken. För att underlätta för de önskade växterna att etablera sig kan växtdelar planteras in och hö spridas. Med höet kommer frön från olika växter direkt till platsen, vilket skyndar på etableringen av de önskade arterna. Växtematerialet bör tas från flera olika närliggande platser, för att få en rik genetisk mångfald samtidigt som lokala anpassningar tas tillvara. Området bör skötas t.ex. genom bete och slåtter för att behålla och öka den biologiska mångfalden.

Jag har undersökt återetableringen av kärlväxter, mossor och snäckor efter en restaurering där det översta jordlagret togs bort. Tidigare hade området använts som åker- och betesmark för att sedan växa igen. I anslutning till det restaurerade området finns ett välbevarat rikkärr och därifrån har både växter och snäckor kunnat sprida sig. För att studera återkoloniseringen av platsen har inventeringar gjorts i fasta provrutor under de fem första åren, och på nytt efter tio år. Efter inventeringen av området har jag gjort statistiska analyser, bl.a. en multivariat analys av kärlväxter och mossor.

Resultaten visar att vegetationen i de restaurerade områdena utvecklas i riktning mot det bevarade kärrets vegetation. Oönskade arter, som maskros, har minskat med tiden medan önskade arter, som orkidéen kärrknipprot, har ökat. Antalet och spridningen av arter som är typiska för rikkärr har ökat i den restaurerade delen och området har utvecklats till ett rikkärr. Också de små snäckorna har lyckats sprida sig till det nya området och till och med den ovanliga kalkkärrsgrynsnäckan har hittats. Återskapandet till rikkärr kan betraktas som lyckad. Det som nu behövs är åtgärder som kan förstärka och behålla den biologiska mångfalden. Bete eller slåtter kan hindra igenväxning och främja de speciella växter som finns på platsen.

Examensarbete i biologi, 30 hp, 2011.

Institutionen för biologisk grundutbildning, Avdelningen för Växtekologi, Uppsala universitet.

Handledare: Sebastian Sundberg